

CZASOPISMO PRAWNO-HISTORYCZNE

Tom LXIX — 2017 — Zeszyt 1

VI. KRONIKA

Fourth Biennial Conference of the European Society for Comparative Legal History *Culture, Identity and Legal Instrumentalism*, Gdańsk – Gdynia, 28 czerwca – 1 lipca 2016 r.

Założone w celu promowania badań o charakterze prawno-porównawczym European Society for Comparative Legal History zrzesza kilkuset profesorów, młodszych pracowników naukowych i praktyków z Europy i świata, co plasuje je wśród największych tego typu stowarzyszeń na świecie. Organizowane z jego ramienia co dwa lata konferencje i wydawany periodyk „Comparative Legal History” stanowią doskonałą platformę wymiany poglądów i prezentowania wyników prowadzonych badań.

Zaszczytne zadanie zorganizowania ostatniej konferencji ESCLH, w dniach 28 czerwca – 1 lipca 2016 r., zostało powierzone Katedrze Historii Prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, kierowanej przez prof. dr. hab. Tadeusza Maciejewskiego. Było to pierwsze tego typu wydarzenie nie tylko w Polsce, ale także w Europie Środkowo-Wschodniej, wcześniejsze biennale odbywały się bowiem m.in. w Hiszpanii, Holandii czy Włoszech.

Tematyka konferencji koncentrowała się wokół problemu prawa jako instrumentu przeobrażania rzeczywistości w poszczególnych kręgach kulturowych Europy i świata na przestrzeni dziejów, w różnych epokach historycznych. Prezentowane referaty można podzielić na dwie główne grupy. Uczestnicy konferencji podchodzili do zagadnienia prawa jako instrumentu transformacji społecznej, gospodarczej lub politycznej przez pryzmat analizy technik i metod, jakie stosowano, bądź też skupiali się na celach, jakie zamierzano osiągnąć za pomocą instrumentów prawnych. W pierwszym ujęciu o charakterze funkcjonalnym przedstawiane były referaty, w których prelegenci omawiali wyniki swoich badań, wskazując z jednej strony na właściwości i oryginalność danych kultur prawnych oraz na sposoby i procesy ich transformacji. Analizowano zwłaszcza momenty przełomowe, przedstawiano kluczowe dla danych krajów reformy prawne (ustrojowe, kodyfikacyjne), przemiany światopoglądowe i wydarzenia prawno-polityczne. Z drugiej strony w wystąpieniach opisywano mechanizmy zapożyczania rozwiązań właściwych innym obcym kulturom prawnym, a także problemy związane z ich adaptacją w nowym otoczeniu. W drugim ujęciu aksjologicznym w wygłaszanych referatach analizowano cele, którym służyło prawo w danych krajach i epokach. Autorzy prelekcji dostrzegali w instytucjach prawnych

będź narzędzia służące modernizacji kulturowej, bądź instrumenty służące wzmocnieniu narodowej tożsamości, jak również służące realizacji innych bardziej doraźnych celów politycznych i społeczno-gospodarczych. W wystąpieniach koncentrowano się zarówno na zagadnieniach historyczno-prawnych ograniczających się do jednego kręgu kulturowego, czy też jednego kraju, jak i do prezentacji badań prowadzonych na płaszczyźnie porównawczej pomiędzy kilkoma kręgami kulturowymi. Z zastosowaniem metod komparatystycznych analizowano, jak w poszczególnych epokach historycznych w różnych państwach (na różnych obszarach) tworzą własną narodową tożsamość prawną; na ile i w jaki sposób starano się wykorzystać idee i instytucje zaczerpnięte z państw obcych, a do jakiego stopnia podejmowano próby tworzenia własnych oryginalnych rozwiązań, zastanawiając się w szczególności nad tym, czym to jest uwarunkowane. Wybrane zagadnienia prezentowano zarówno pod kątem doktrynalnym, jak i instytucjonalnym. W licznych referatach pojawiała się także problematyka funkcjonowania i ewolucji prawa w praktyce jego stosowania (oceniana zwłaszcza przez pryzmat analizy orzecznictwa sądowego), jak również przekształceń związanych z rozwojem doktryny i nauki prawa.

Zarys poruszanej tematyki odzwierciedlają tematy poszczególnych sesji: *Functional Constitutionalism: High Points in the Low Countries; The Legal Transplant and the Building of National Legal Identities In Central Eastern Europe; New Vehicles and Transport Infrastructure International Influences and Instrumentalism in Nordic Law, 1890–1940; Law, Totalitarianism and the Modern World; Vectors of Legal Cultures and Identities? Legal Periodicals in Belgium, Estonia and France; Thinking about Ourselves: Legal Historiography and Identity; Self-Conception and Reform in the Early 20th Century; Law, Gender and Local Legal Family; Frontiers of Knowledge in Medieval and Early Modern Law; Identity Within and Across Legal Systems; The Flow of Legal Doctrine in Time and Space; Axiological Constitutionalism: 19th Century Identity Building; Codification as Nationalization or Denationalization of Law: Europe and America; Commercial Law in Europe: Of Glaciers, Codes, Merchants and Consumers; Strategies, Policies and Ideologies in the Field of Public Law; Marriage in Different Cultures; Commerce and Craft; Private Law Movements from Rome to Today; Constitutional History, Authoritarian Rule and Transition to Democracy in Brazil and Comparative Perspectives; 19th Century Private Law 'Modernisation'; Migrations of People, Ideas and Legal Power; Legal History, the Interdisciplinary Challenge: a Discussion on Rights in Time of Crises; Culture, Conformity and Coding in Legal Phenomena; Law, Human Rights and Democracy; 'Public' as Identity and as Locus of Change; Institutions and Politics; Mixed Legal Traditions and Identities.*

W sesjach plenarnych i panelowych ogłoszonych zostało ponad 100 referatów przez naukowców z przeszło 30 krajów świata. Ich dokładna lista dostępna jest na stronie konferencji: <<http://eschlconference2016.pl/full-version.html>>. Wzięli w niej udział m.in. kierownicy największych europejskich grantów badawczych z zakresu historii prawa (ERC Advanced i ERC Consolidator Grants): prof. Ulrike Müssig (Uniwersytet w Passau) i prof. Phillipe Hellwege (Uniwersytet w Augsburgu); rektor Uniwersytetu w Maseracie prof. Luigi Lacché, przewodniczący Komitetu Naukowego Historii Prawa Królewskiej Flamandzkiej Akademii Nauki i Sztuki w Belgii prof. Dirk Heirbaut, dr Matthew Dyson

(Uniwersytet w Oksfordzie), uznani profesorowie (a także dziekani, sędziowie wyższych sądów i doradcy rządowi) z całej Europy, m.in. profesorowie Nathalie Tousignant (Belgia), David Fraser (Wielka Brytania), Yves Cartuyvels (Belgia), Jan Hallebeek (Holandia), Heikki Pihlajamaki (Finlandia), Marju Luts-Sootak (Estonia), Sanita Osipova (Łotwa), Manuel Gutan (Rumunia), Massimo Mecarelli (Włochy), Aniceto Masferrer (Hiszpania), goście z innych regionów świata m.in. ze Stanów Zjednoczonych: Steven Wilf, Jonathan Rose, Richard Helmholtz, Judithanne Scourfield Mc Lauchlan, z Brazylii: Cristiano Paixao i Leonardo Barbosa, z Izraela: Nir Kedar i Assaf Likhovsky, z Australii Sunita Jogarajan. Dnia 28 czerwca odbyły się również warsztaty metodologiczne (*Summer School*) dla doktorantów i magistrantów.

Historyczną powtarzalność i uniwersalizm poruszanej problematyki, aktualnej i ważnej zarówno kilkaset lat temu, jak i współcześnie odzwierciedlały poszczególne miejsca obrad: Dwór Artusa i Sala Ratuszowa znajdujące się na gdańskim Starym Mieście, Europejskie Centrum Solidarności, Park Naukowo-Technologiczny wraz nowoczesnym centrum konferencyjnym w Gdyni oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Po burzliwych dniach obrad, uczestnicy konferencji mieli możliwość wzięcia udziału w dwóch uroczystych kolacjach i koncercie skrzypcowym Jagi Klimaszewskiej (przy akompaniamencie Bartosza Kołaczkowskiego) w Polskiej Filharmonii Bałtyckiej im. Fryderyka Chopina w Gdańsku.

W ramach konferencji przeprowadzone zostały także dwie debaty. Pierwsza z nich: *Sądowa czy pozasądowa droga rozwiązywania sporów? Różne systemy prawne a różne przyzwyczajenia w kulturach prawnych Zachodniej i Wschodniej Europy a przykład Polski* odbyła się 28 czerwca na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego z udziałem m.in. prezesa Sądu Arbitrażowego Polskiej Izby Handlowej w latach 2006–2009 i członka Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego przy ICC w Paryżu mec. Piotra Nowaczyka, konsula honorowego Austrii mec. Marka Kacprzaka, adwokata i arbitra dr. Emoda Veressa z Uniwersytetu w Cluj-Napoca oraz mec. Ireneusza Pawłowskiego, kierownika Pomorskiego Centrum Arbitrażu i Mediacji. Moderatorem debaty był dyrektor Departamentu Rozwoju Gospodarczego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Pomorskiego dr Adam Mikołajczyk.

Natomiast 30 czerwca w Pomorskim Parku Naukowo-Technologicznym w Gdyni odbyła się debata *Przemiany polskiego prawa i kultury prawnej na przełomie XX i XXI w. w perspektywie porównawczej* z udziałem prof. zw. dr hab. Ewy Łętowskiej, pierwszej Rzecznik Praw Obywatelskich (1988–1992), sędzi Naczelnego Sądu Administracyjnego (1999–2002) i Trybunału Konstytucyjnego (2002–2011) oraz sędziego Jerzego Stępnia, prezesa Trybunału Konstytucyjnego (2006–2008). Moderatorem debaty był prof. zw. dr hab. Jerzy Zajadło, kierownik Katedry Teorii i Filozofii Państwa i Prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego.

Ponadto, we współpracy z Fundacją im. Arkadiusza Rybickiego oraz Instytutem Bronisława Komorowskiego, 29 czerwca w Dworze Artusa odbyła się XL odsłona Salonu Młodopolskiego im. Arama Rybickiego, pt. *Pozycja Polski w Europie i świecie – wczoraj, dziś i jutro*. Zaproszenie organizatorów przyjął Bronisław Komorowski, Prezydent RP w latach 2010–2015.

Wszystkie debaty towarzyszące konferencji prowadzone były w języku polskim i tłumaczone symultanicznie na język angielski.

Ze względu na rangę wydarzenia w jego organizację czynnie zaangażowały się samorządy miast Gdańska, Gdyni i Sopotu, Samorząd Województwa Pomorskiego, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Gdańsku i Pomorska Izba Adwokacka, zaś honorowy patronat nad nim objęli rektor Uniwersytetu Gdańskiego prof. zw. dr hab. Bernard Lammek, dziekan Wydziału Prawa i Administracji prof. dr hab. Jakub Stelina, prezydenci miasta Gdańska Paweł Adamowicz, miasta Gdyni dr Wojciech Szczurek, miasta Sopotu dr Jacek Karnowski, marszałek Województwa Pomorskiego Mieczysław Struk, dziekan Okręgowej Izby Radców Prawnych w Gdańsku mec. Jerzy Mosek oraz dziekan Pomorskiej Rady Adwokackiej mec. Dariusz Strzelecki. Instytucjami partnerskimi były także Uniwersytet w Maastricht, Saur Neptun Gdańsk, Olivia Business Centre, Europejskie Centrum Solidarności, Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, Pomorski Park Naukowo-Technologiczny, Fundacja im. Arkadiusza Rybickiego, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Pracodawcy Pomorza, Regionalna Izba Gospodarcza Pomorza oraz Pomorskie Centrum Arbitrażu i Mediacji.

Sprawozdanie z konferencji i jej rezultaty zaprezentowane zastały na forum Komisji Prawnej (JURI) Parlamentu Europejskiego przez dr Annę Klimaszewską i dr. Michała Gałędka (Katedra Historii Prawa) wraz z przedstawicielami władz European Society for Comparative Legal History: dr. Matthew Dysonem (wiceprezes do spraw zagranicznych ESCLH), oraz prof. Dirkiem Heirbautem (Uniwersytet w Gandawie, członek Rady Doradczej ESCLH).

ANNA KLIMASZEWSKA (Gdańsk)

MICHAŁ GAŁĘDEK (Gdańsk)

**Konferencja „From Golden Liberty to Golden Age.
New order through normativity vs. instrumentalisation
of old liberties”, Passau – München,
19–21 września 2016 r.**

W dniach 19 do 21 września 2016 r. na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Passau oraz w siedzibie Fundacji Carla Friedricha von Siemens w Monachium odbyła się międzynarodowa konferencja zatytułowana „From Golden Liberty to Golden Age. New Order through Normativity vs. Instrumentalisation of Old Liberties”. Konferencja została zorganizowana jako podsumowanie dwuletnich prac w ramach realizacji grantu ERC „Reconsidering Constitutional Formation”, którego kierownikiem jest prof. Ulrike Müssig (Passau). Z tej okazji zaprezentowano także pierwszą monografię przygotowaną przez współpracowników projektu, ReConFort Vol. I – *National Sovereignty*, wydaną w serii wydawniczej w *Studies in the History of Law and Justice* wydawnictwa Springer (publikacja jest dostępna w ramach licencji open access; <<http://www.springer.com/us/book/9783319424040>>).

Pierwsza część konferencji to międzydiscyplinarna sesja poświęcona zasadzie prymatu konstytucji. Tą część otworzyło nader interesujące wystąpienie dr. Stefana Huygebaerta, historyka sztuki, poświęcone wizualizacji roli konstytucji i zjawiska konstytucjonalizmu (*Constitutional Communication by Artists*). Kolejne wystąpienia poświęcone zostały zasadzie precedencji konstytucji na gruncie konstytucji belgijskiej (dr Brecht Deseure), statutu albertyńskiego (dr Giuseppe Mecca), konstytucji 3 maja (dr Anna Tarnowska). W tym bloku znalazły się także wystąpienia Matteo Zamboniego (Kwestia suwerenności w opiniach prawnych *Constiglio del Contenzioso Diplomatico*), prof. Rafa Geenensa i Nory Timmermans (pt. *Re-embedding of the Belgian Constitution in its Contemporary Political-Philosophical Debates*), dr. Floriana Mussa (*Constitutional Replacement: The American president as Substitute Monarch*) oraz dr. Marcina Byczyka (*Constituting Criminal Judiciary in the Polish late 18th c.*). Sesję uwieńczyły wystąpienia współpracowników projektu ReConFort: prof. Ulrike Müssig (*Coke's „Tales” about Sovereignty*) oraz prezentacja młodych niemieckich badaczy, Franziski Mayer oraz Joachima Kummera, w której poddano analizie kwestię nadrzędności konstytucji w niemieckiej dyskusji prasowej w rewolucji 1848–1849. Popołudniową sesję 20 września wypełniły wystąpienia reprezentantów najmłodszego pokolenia historyków prawa – studentów i doktorantów Uniwersytetu w Passau, poświęcone wybranym zagadnieniom XVIII- i XIX-wiecznej dyskusji konstytucyjnej w Niemczech, koloniach amerykańskich i Hiszpanii.

Dnia 21 września uczestnicy konferencji mieli przyjemność gościć w monachijskim pałacu Nymphenburg, gdzie pod patronatem Fundacji Siemens organizowano panel pod hasłem *On the Way to Juridification by Constitution*. W bloku tym wysłuchano nawiązujących także do aktualnych wydarzeń wykładów dr. Johna Allisona z Queen's College Cambridge (*The Westminster Parliament's Formal Sovereignty in Britain and Europe from a Historical Perspective*) oraz prof. Luigię Lacché, rektora Uniwersytetu w Maceracie (*The Sovereignty Dispute in a European Perspective. Force, Reason or Constitution*). W panelu udział wzięli także historycy prawa reprezentujący Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, dr Anna Klimaszewska oraz dr Michał Gałędek. Wśród wydarzeń towarzyszących części naukowej konferencji znalazło się zwiedzanie barokowego austriackiego miasteczka Schärding, zaś w Nymphenburgu uczestnicy wysłuchali koncertu fletowego w wykonaniu Barbary Blumenstigl i prof. Ulrike Müssig.

ANNA TARNOWSKA (Toruń)

**Sesja naukowa *Constitutional History 2000–2015:*
New Research, New Ideas, New Perspectives
upamiętniająca 10. rocznicę śmierci Profesora
Stanisława Płazy, Kraków, 8 listopada 2016 r.**

8 listopada 2016 r. minęło dziesięć lat od śmierci profesora Stanisława Płazy – wieloletniego (1981–1998) kierownika Katedry Historii Prawa Polskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. W ramach upamiętnienia osoby Profesora w dniach 19 i 20 września 2016 r. w murach jego macierzystego wydziału odbyła się,

pod honorowym patronatem Jego Magnificencji Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Prezydenta Miasta Krakowa, sesja naukowa w języku angielskim pt. „Constitutional History 2000–2015: New Research, New Ideas, New Perspectives” oraz panel dyskusyjny, podczas którego wspomniano osobę Profesora. Pierwszy dzień poświęcony był tematyce bliskiej zainteresowaniom naukowym profesora Płazy. Naukowcy z dziesięciu europejskich ośrodków akademickich (Bratysława, Czeskie Budziejowice, Frankfurt nad Menem, Kraków, Leuven, Lwów, Madryt, Rijeka, Segedyn i Wiedeń) prezentowali wystąpienia na tytułowy temat sesji, odnosząc się do stanu badań nad historią prawa państwowego ostatniego piętnastolecia w swoich krajach. Podczas odbywającego się drugiego dnia w języku polskim panelu dyskusyjnego pt. „Profesor Stanisław Płaza, jako badacz historii państwa i prawa” swoimi wspomnieniami o Profesorze dzielili się: prof. Adam Lityński z Uniwersytetu Śląskiego, na którym profesor Płaza w latach 1969–1979 wykładał, prof. Waław Uruszczak – następca profesora Płazy w Katedrze Historii Prawa Polskiego oraz doktoranci profesora Płazy: dr hab. Izabela Lewandowska-Malec oraz dr Władysław Pęksa. Panel prowadzony był przez prof. Dorotę Malec, prorektora Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz kierownika Katedry Historii Administracji i Myśli Administracyjnej. Licznie zgromadzona tego dnia publiczność składała się zarówno z rodziny profesora Płazy (panel zaszczyliła swoją obecnością m.in. prof. Elżbieta Płaza, na co dzień mieszkająca w Sztokholmie i będąca pracownikiem naukowym tamtejszego Królewskiego Instytutu Techniki), Jego współpracowników i uczniów, ale także i osób, którym nie było dane osobiście poznać Profesora.

JAKOB MAZIARZ (Kraków)

Jubileusz Profesora Stanisława Salmonowicza, Toruń, 15 listopada 2016 r.

Z okazji 85. urodzin Pana Profesora Stanisława Salmonowicza odbyła się na Wydziale Prawa i Administracji UMK, w dniu 15 listopada 2016 r., uroczystość połączona z prezentacją najnowszej książki Jubilata: *Od XVI do XX wieku. Studia historyczne i historycznoprawne* (Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2016, ss. 241). Stanisław Salmonowicz rozpoczął pracę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w 1966 r. – niedługo po habilitacji na Uniwersytecie Jagiellońskim. Niestety, Jego kariera uniwersytecka zakończyła się szybko i niespodziewanie za sprawą Służby Bezpieczeństwa. Po zaledwie 4 latach działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej oraz kierowaniu toruńską Katedrą Historii Państwa i Prawa Polskiego, Pan Profesor został aresztowany pod zarzutem działania na szkodę interesów politycznych PRL-u. Z pracy na UMK został zwolniony arbitralną i bezpodstawną decyzją Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Po pewnym czasie udało Mu się znaleźć zatrudnienie w toruńskim Zakładzie Historii Pomorza Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk. Tu rozwinął nowe kierunki badań naukowych, które zaowocowały setkami publikacji z dziejów regionu: Torunia, Prus Królewskich, Prus Książęcych, Pomorza. Tematy te doprowadziły następnie Pana Profesora do pionierskich w polskiej historiografii badań nad Prusami, stosunkami polsko-pruskimi,

a także polsko-niemieckimi. W 1982 r., po uchyleniu decyzji o usunięciu z pracy na UMK, Uczony powrócił na Wydział Prawa i Administracji, obejmując Zakład Historii Prawa Niemieckiego w Polsce, przekształcony potem w samodzielną Katedrę. Przystąpił do badań nad historią najnowszą, które po transformacji ustrojowej naszego kraju znacznie rozszerzył. Przyniosły one szereg przełomowych publikacji na temat okupacji hitlerowskiej, Polskiego Państwa Podziemnego, Powstania Warszawskiego oraz okresu stalinowskiego. Na Jubileusz połączony z wieczorem autorskim przybyli liczni współpracownicy i uczniowie Pana Profesora z Wydziału Prawa i Administracji oraz Wydziału Nauk Historycznych UMK, a także Pracowni Historii Pomorza i Krajów Bałtyckich Instytutu Historii PAN. Jubilatowi towarzyszyła Małżonka Pani Maria Salmonowicz. Gospodarz uroczystości Dziekan Zbigniew Witkowski przedstawił długą, lecz niełatwą drogę naukową Jubilata. Prorektor Andrzej Sokala odczytał okolicznościowy adres Jego Magnificencji. Profesor Danuta Janicka, uczennica Jubilata i Jego następczyni na Katedrze, przypomniała koleje życia Pana Profesora. Odczytano depesze gratulacyjne, które wpłynęły z Instytutu Historii PAN. Najnowszą książką Pana Profesora, wybór Jego studiów z zakresu historii i dziejów prawa, przedstawił profesor Przemysław Olstowski z Pracowni Historii Pomorza i Krajów Bałtyckich IH PAN. Czcigodnemu Jubilatowi odśpiewano *Sto lat* oraz *Plurimos annos*. Oracje, rozmowy i wspomnienia przeciągnęły się do późnych godzin wieczornych.

DANUTA JANICKA (Toruń)

Międzynarodowa konferencja naukowa „II Statut Litewski: terytorium Themis i Clio”, Wilno, 17–18 listopada 2016 r.

W dniach 17–18 listopada 2016 r. w murach Muzeum Narodowego – Pałacu Wielkich Książąt Litewskich w Wilnie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „II Statut Litewski: terytorium Themis i Clio”, poświęcona 450 rocznicy zatwierdzenia przez Zygmunta Augusta II Statutu Litewskiego. Była to kolejna z konferencji organizowanych od 1979 r. na temat Statutów Litewskich przez wileński ośrodek ich badań, założony przez profesora Stanisłosa Lazutkę. Zgromadziła ona badaczy z Litwy, Białorusi, Niemiec, Polski, Rosji i Ukrainy.

Pierwsza sesja została poświęcona tradycji kodyfikacji prawa w Europie i Wielkim Księstwie Litewskim. Heiner Lück (Uniwersytet Marcina Lutra w Halle-Wittenberdze) przedstawił koncepcje, wyniki i skutki kodyfikacji prawa w szesnastowiecznej Europie, zauważając i jej wschodnie krańce. Z kolei Vaidotas A. Vaičaitis omówił II Statut Litewski 1566 r. w kontekście współczesnej tradycji konstytucjonalizmu litewskiego. Drugie posiedzenie, poświęcone funkcjonowaniu notariatu obejmowało wystąpienia Norberta Kerskena (Instytut Herdera w Marburgu) o zasięgu i znaczeniu notariatu publicznego w Europie Środkowo-Wschodniej, oraz Wioletty Pawlikowskiej-Butterwick (Instytut Historii PAN w Warszawie) na temat wpływu duchownych skupionych wokół kapituły katedralnej wileńskiej (kanoników, notariuszy i prawników) na ustawodawstwo i rozwój

kultury prawnej Wielkiego Księstwa Litewskiego doby Renesansu. Wiekiem XVIII zajęła się Ramunė Šmigelskytė-Stukienė (Instytut Historii Litwy w Wilnie), omawiając funkcję notarialną sądów konfederackich w latach 1792–1793, a także Adam Stankiewicz (Instytut Historii Litwy) ukazując ten sam aspekt w praktyce sądów szlacheckich Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVIII w.

Trzecie posiedzenie: *Ubi societas, ibi ius*, zamknęło pierwszy dzień obrad. Uczestnicy konferencji wysłuchali wystąpień opisujących i analizujących rolę oraz oddziaływanie prawa w społeczeństwie. Vytautas Volungevičius (Uniwersytet Wileński) porównał ujęcie zwyczaju i normy prawnej w *Constitutio Criminalis Carolina* i II Statucie Litewskim. Z kolei Liudas Jovaiša (Uniwersytet Wileński) w referacie *Ci sami autorowie, nie te Statuty: Domanowski, Roizjusz i konstytucje kościoła w Miednikach* ukazał mniej niż II Statut znane osiągnięcie tytułowych bohaterów – statut kapituły żmudzkiej. Podstawą wystąpienia była niedawna edycja – wraz z W. Pawlikowską-Butterwick – statutów kapituł: wileńskiej i żmudzkiej. Jūratė Kiaupienė (Instytut Historii Litwy) ukazała Statuty na tle kultury politycznej XVI-wiecznej Litwy. W drugiej części tej sesji Andrzej Zakrzewski (Uniwersytet Warszawski) przedstawił wstępne uwagi na temat stosunku konstytucji do Statutu i Statutu wobec konstytucji w XVI–XVIII w. Jolanta Karpavičienė (Muzeum Narodowe – Pałac Wielkich Książąt Litewskich) ukazała stosowanie Statutów Litewskich i prawa magdeburskiego w praktyce sądowej miast litewskich. Jurgita Šiaučiūnaitė-Verbickienė (Uniwersytet Wileński) przedstawiła statutową teorię oraz sądową i sejmikową praktykę wobec Żydów w XVII–XVIII w. Na zakończenie Aleh Dziarnowicz (Instytut Historii Narodowej Akademii Nauk Białorusi w Mińsku) podał nowe dane na temat poety-urzędnika Jana Kazimierza Paszkiewicza, autora znanego wiersza wpisanego w słucki rękopis I Statutu: *Polska kwitniet łacinoju / Litwa kwitniet ruszczinoju / Bez toj w Polsce nie prebudesz / Bez siej w Litwie blaznom budziesz*.

Drugi dzień konferencji otworzyło posiedzenie poświęcone źródłom prawa stanowiącego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Siergiej Polechow (Instytut Historii Rosji Rosyjskiej Akademii Nauk) przybliżył istniejące tłumaczenia na język ruski przywileju ziemskiego Kazimierza Jagiellończyka z 1447 r. Artūras Dubonis (Instytut Historii Litwy) omówił natomiast – na szerokim tle porównawczym – problemy chronologii norm *Sudieb-nika* Kazimierza Jagiellończyka z 1468 r. Eugenijus Savišcevas (Uniwersytet Wileński) ukazał pochodzenie przywilejów regionalnych Wielkiego Księstwa Litewskiego. Dmytro Waszczuk (Instytut Historii Ukrainy Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie) przedstawił pozycję Kijowszczyzny i Wołynia w ustroju państwowym Wielkiego Księstwa Litewskiego od połowy XV do lat dwudziestych XVI w. Piąta i najdłuższa tego dnia sesja zgromadziła referaty ukazujące codzienność stosowania prawa. Otworzyła ją Irena Valikonytė, ukazując regulacje dotyczące pozwów w I i II Statucie. Następnie Natalia Starczenko (Instytut Historii Ukrainy Narodowej Akademii Nauk Ukrainy) przedstawiła problemy związane ze stosowaniem przysięgi w praktyce sądowej Wołynia od 1569 r. do początku XVII stulecia. Stosowanie zasad statutowego prawa karnego w praktyce sądowej w drugiej połowie XVI i pierwszej XVII w. ukazała z kolei Gitana Zujienė (Instytut Historii Litwy). Sprawy przestępców schwytych na gorącym uczynku w grodzie brańskim na przełomie XVI i XVII w. były osią referatu Łukasza Gołaszewskiego (Uniwersy-

tet Warszawski). Gruntowny przegląd problematyki sfragistycznej – pieczęci litewskich sądów ziemskich XVI–XVIII w. dała Justina Sipavičiūtė (Instytut Historii Litwy). Zamykał tę część obrad Jan Jerzy Sowa (Uniwersytet Warszawski), ukazując podobieństwa i różnice w strukturze i procedurze koronnych i litewskich komisji skarbowo-wojskowych *in causis iniuratorum* (w sprawach ukrzywdzonych) w drugiej połowie XVII wieku.

Zwieńczeniem konferencji było ostatnie, szóste posiedzenie. Sławomir Godek (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) przedstawił dyskusję z początku XIX w. na temat wad, zalet i zalecanych zmian III Statutu. Mathias Niendorf (Uniwersytet Ernsta Moritza Arndta w Gryfii) zajął się oryginalną periodyzacją zastosowaną w syntezie *Lietuvos istorija* (t. IV–VI, Vilnius 2009, 2013, 2015), gdzie lata wydania I i III Statutu stanowią daty graniczne poszczególnych epok. Bardzo to dla historyka prawa miłe – budzi jednak pewne wątpliwości i wymaga dalszych badań.

Uzupełnieniem referatów była bardzo przyzwoita i ożywiona dyskusja, w niejednym uzupełniająca referaty, które nb. zostaną opublikowane.

Konferencja odbyła się dzięki pracy i zaangażowaniu Profesor Ireny Valikontė, jedyniej uczestniczki wszystkich statutowych konferencji w latach 1979–2016, następczyni prof. Stanisłosa Lazutki na Uniwersytecie Wileńskim, kierującej tam zespołem wydającym zarówno I Statut, jak i księgi sądowe Metryki Litewskiej. Jej inicjatywę poparły: Muzeum Narodowe – Pałac Wielkich Księżąt Litewskich, Rada Nauki Litwy oraz Litewska Izba Notarialna. Efektem było udane spotkanie, okazja do poznania nie tylko najnowszych ustaleń, potrzeb i doświadczeń badawczych, a także – ludzi trudniących się tematyką bliską wielu badaczom prawa naszego regionu.

ŁUKASZ GOŁASZEWSKI (Warszawa)

Symposium naukowe „Wokół Wielkiego Księstwa Litewskiego i jego tradycji”, Poznań, 9 grudnia 2016 r.

W poznańskiej Bibliotece Raczyńskich 9 grudnia 2016 r. odbyło się międzynarodowe sympozjum naukowe pt. „Wokół Wielkiego Księstwa Litewskiego i jego tradycji”. Okazją do zorganizowania tego wydarzenia były 70. urodziny profesora Jana Jurkiewicza, zasłużonego badacza przeszłości Wielkiego Księstwa Litewskiego i jego ziem. Sympozjum zostało zorganizowane przez Instytut Historii UAM przy współudziale Instytutu Historii Litwy w Wilnie oraz Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu.

Do stolicy Wielkopolski przybyli naukowcy zajmujący się różnymi aspektami historii, reprezentujący różne ośrodki – zarówno polskie, jak i litewskie. Życzenia Jubilatowi składali przedstawiciele władz rodzimego Wydziału Historycznego UAM, a także Uniwersytetu Wileńskiego, Instytutu Historii Litwy oraz Litewskiej Akademii Nauk, której prof. Jurkiewicz jest jedynym członkiem zagranicznym. Jubilat dziękował w osobistej przemowie, wyjaśniając przyczyny, które sprawiły, że zainteresował się tematyką wschodnią, której pozostał wierny w swych naukowych dociekaniach.

W części naukowej sympozjum ogłoszono referaty które, uprzednio zebrane, zostały wydane w formie książkowej przez Wydawnictwo Instytutu Historii UAM (*Wokół Wielkiego Księstwa Litewskiego i jego tradycji*, red. Bernadetta Manyś, Michał Zwierzykowski, Poznań 2016). Tematyka wystąpień objęła szerokie spektrum zagadnień, w tym również historyczno-prawnych, chronologicznie rozciągając się od okresu średniowiecza aż po wiek XX.

PIOTR M. PILARCZYK (Poznań)

Posiedzenie Komitetu Redakcyjnego „Czasopisma Prawno-Historycznego”, Warszawa, 13 marca 2017 r.

W dniu 13 marca 2017 r. w gościnnych murach Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, odbyło się posiedzenie Komitetu Redakcyjnego i Rady Naukowej Czasopisma Prawno-Historycznego. W trakcie kilkugodzinnego spotkania dyskutowano o wielu istotnych dla funkcjonowania CPH kwestiach. Na początku redaktor naczelna CPH w krótkich słowach zreferowała najważniejsze sprawy związane z bieżącym funkcjonowaniem czasopisma, a dotyczące m.in. artykułów i materiałów wpływających do redakcji, procesu recenzyjnego, zmieniających się nieustannie wymogów formalnych związanych z prowadzeniem czasopism naukowych i problemów, które są z tym związane. Następnie, zaproszony na posiedzenie profesor Marian Mikołajczyk wygłosił referat, w którym podsumował ostatnie dwa tomy CPH (z 2015 i 2016 r.), oceniając nie tylko zawartość merytoryczną, ale również wskazując na ciekawe statystyki. W dyskusji, która nastąpiła po wygłoszeniu referatu, dotyczącej nie tylko artykułów opublikowanych w CPH, ale również twórczości naukowej w ogóle, głos zabierali wszyscy obecni, dzieląc się swoimi obawami, wyrażając rozmaite postulaty, formułując plany i prognozy na przyszłość.

W związku z rezygnacją profesora Stanisława Grodziskiego z funkcji przewodniczącego Komitetu Redakcyjnego, zebrani zgodnie powołali do tej funkcji profesora Andrzeja Zakrzewskiego. Grono członków Komitetu Redakcyjnego poszerzyło się również o osobę profesora Mariana Mikołajczyka.

MAŁGORZATA MATERNIAK-PAWŁOWSKA (Poznań)

Sympozjum naukowe z okazji Jubileuszu Profesora Wojciecha Witkowskiego „Od prawa przeszłego do współczesnego”, Lublin, 10 kwietnia 2017 r.

Dnia 10 kwietnia 2017 r. w siedzibie Lubelskiego Towarzystwa Naukowego odbyło się sympozjum naukowe z okazji Jubileuszu siedemdziesiątych urodzin Pana Profesora Wojciecha Witkowskiego. Wypełniona po brzegi Sala Konferencyjna pomieściła ponad 130 przybyłych gości, wśród których znaleźli się historycy prawa i przedstawiciele innych

dyscyplin prawnych z niemalże wszystkich ośrodków akademickich w Polsce. Obecni byli przedstawiciele władz akademickich Uniwersytetu oraz Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, a także współpracownicy, przyjaciele i koledzy Profesora z Wydziału Prawa i Administracji UMCS, jak i z lat aktywnej działalności Jubilata w kierownictwie Uczelni. W uroczystości wzięła również udział rodzina Jubilata.

Uroczystościom jubileuszowym przewodniczył dr hab. Andrzej Wrzyszczyk, prof. nadzw. – kierownik Katedry Historii Państwa i Prawa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Uroczystość otworzyło wystąpienie rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej – prof. dr hab. Stanisława Michałowskiego. Magnificencja podziękował Jubilata za wieloletnią pracę naukowo-dydaktyczną, składając w imieniu całej społeczności uniwersyteckiej gratulacje i życzenia.

Następnie głos zabrała dziekan Wydziału Prawa i Administracji UMCS – prof. dr hab. Anna Przyborowska-Klimczak. Pani Profesor wyraziła wdzięczność Jubilata za wkład w rozwój nauki historii prawa, jak również aktywność organizacyjną, szczególnie w Polskiej Komisji Akredytacyjnej, życząc kolejnych sukcesów na niwie naukowej.

Laudację na cześć Jubilata wygłosił dr hab. Andrzej Wrzyszczyk, prof. nadzw. Mówca przedstawił sylwetkę, drogę życiową oraz dorobek naukowy profesora Wojciecha Witkowskiego. Wymienił główne kierunki jego obszernych naukowych zainteresowań, wskazując na nieoceniony wkład Jubilata w rozwój badań nad historią ustroju, administracji i prawa na ziemiach polskich pod zaborami, jak również w badaniach kultury prawnej obszaru dawnej Rzeczypospolitej. Zwrócił także uwagę na wartościowe opracowanie W. Witkowskiego dotyczące biografistyki prawniczej z monografią poświęconą Aleksandrowi Thisowi i Janowi Kantemu Wołowskiemu na czele. Podkreślił też zaangażowanie prof. W. Witkowskiego w pracach organizacyjnych – na stanowisku prodziekana Wydziału oraz prorektora Uniwersytetu. W laudacji profesora Andrzeja Wrzyszczyka nie zabrakło także słów uznania dla pozanaukowych zainteresowań Jubilata, szczególnie w dziedzinie kultury i sztuki.

Następnie uczestnicy Jubileuszu wysłuchali trzech referatów, poświęconych zagadnieniom z zakresu historii wymiaru sprawiedliwości oraz współczesnej i przeszłej administracji, nawiązujących tematycznie do dorobku Jubilata. Pierwszym prelegentem był sędzia NSA, prof. dr hab., Jerzy Stelmasiak z Wydziału Prawa i Administracji UMCS, który wygłosił referat poświęcony sądownictwu administracyjnemu w Polsce, zatytułowany: „Ewolucja modelu sądownictwa administracyjnego po 1980 r.”. Kolejno wystąpili lubelscy historycy prawa, współpracownicy prof. W. Witkowskiego, dr hab. Arkadiusz Bereza, prof. nadzw., w referacie zatytułowanym: „Pierwsi Prezesi Sądu Najwyższego – sto lat służby w różnych realiach ustrojowych”, przedstawił sylwetki sędziów, pełniących funkcje pierwszych prezesów Sądu Najwyższego w latach 1917–2017, oraz dr hab. Grzegorz Smyk, prof. nadzw., zaprezentował referat pod tytułem: „Resortowość w administracji publicznej. Przeszłość i teraźniejszość”.

Punktem kulminacyjnym uroczystości było wręczenie Profesorowi Wojciechowi Witkowskiemu, dedykowanej mu Księgi Jubileuszowej zatytułowanej *Od prawa przeszłego do współczesnego*, wydanej w ramach czasopisma „Studia Iuridica Lublinensia” (vol. XXV, nr 3). W tomie liczącym ponad tysiąc stron, zgromadzono prace sześćdziesię-

ciu dziewięciu autorów, reprezentujących kilka pokoleń badaczy historii ustroju i prawa, dziejów administracji oraz pracowników macierzystego Instytutu Historii i Teorii Państwa i Prawa UMCS. Wysoki poziom opracowań i różnorodność podejmowanej tematyki w dedykowanych dysertacjach stanowi wyraz uznania dla wszechstronnych zainteresowań Jubilata i wyraża świadectwo uznania dla Jego pozycji w środowisku naukowym.

Po wystąpieniach oficjalnych odczytano szereg listów gratulacyjnych skierowanych do Jubilata, przesłanych na ręce organizatorów przez przedstawicieli polskich ośrodków uniwersyteckich, którzy osobiście nie mogli wziąć udziału w uroczystościach. Listy nadesłali: prorektor UG, dr hab. Anna Machnikowska, prof. nadzw. (wraz z kierownikiem Katedry Historii Prawa prof. dr hab. Tadeuszem Maciejewskim i zespołem pracowników), prof. dr hab. Tomasz Giaro (dziekan WPiA UW), prof. dr hab. Zbigniew Witkowski (dziekan WPiA UMK w Toruniu), prof. dr hab. Henryk Olszewski (UAM w Poznaniu), prof. dr hab. Katarzyna Sójka-Zielińska (UW), prof. dr hab. Stanisław Grodziski (UJ), prof. dr hab. Adam Lityński (Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu), prof. dr hab. Stanisław Salmonowicz i prof. dr hab. Danuta Janicka (UMK w Toruniu) prof. dr hab. Dariusz Szpoper i dr hab. Przemysław Dąbrowski, prof. nadzw. (UWM w Olsztynie), dr hab. Eugeniusz Hull, prof. nadzw. (UWM w Olsztynie) oraz dr hab. Marian Ptak, prof. nadzw. wraz z zespołem współpracowników (UWr). Następnie głos zabrali goście, którzy wyrazili słowa uznania dla naukowej i organizacyjnej działalności Jubilata, składając przy tym gratulacje w imieniu reprezentowanych przez siebie ośrodków naukowych. Nie stroniąc od osobistych przemyśleń i anegdot, wspominali pierwsze spotkania z Profesorem. Wśród przemawiających uczonych znaleźli się: prof. dr hab. Zygfryd Rymaszewski (UŁ), prof. dr hab. Jerzy Malec (Rektor Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego), prof. dr hab. Waław Uruszczak (UJ), prof. dr hab. Jacek Matuszewski (UŁ), prof. dr hab. Marek Wąsowicz (UW) oraz prof. dr hab. Piotr Niczyporuk (UwB). Należy podkreślić, iż wśród obecnych na obchodzie Jubileuszu znalazło się liczne i reprezentatywne grono prawników, przede wszystkim historyków prawa z wielu ośrodków. Nie sposób wymienić wszystkich, ale przybyli do Lublina z Uniwersytetu Jagiellońskiego, oprócz wymienionego wyżej prof. dr hab. Waław Uruszczaka, pozostali Kierownicy katedr historyczno-prawnych w osobach: prof. dr hab. Doroty Malec (aktualnie prorektor UJ) i prof. dr hab. Andrzeja Dziadzio, razem ze współpracownikami: dr hab. Pawłem Cichoniem, dr hab. Marianem Małeckim, dr hab. Grzegorzem Kowalskim. Następnie dziekani, dyrektorzy Instytutów i kierownicy Katedr ze środowiska warszawskiego, jak prof. dr hab. Marian Kallas, prof. dr hab. Cezary Kosikowski, prof. dr hab. Andrzej Zakrzewski, prof. dr hab. Adam Bosiacki, dr hab. Sławomir Godek, prof. nadzw., dr hab. Robert Jastrzębski, prof. nadzw., dr hab. Adam Redzik, doc. dr Anna Rosner, również z gronem współpracowników. Z ośrodka poznańskiego prodziekan WPiA UAM dr hab. Małgorzata Materniak-Pawłowska, prof. nadzw. (redaktor naczelna CPH), dr hab. Andrzej Gulczyński, prof. nadzw., dr hab. Marek Krzymkowski także z pracownikami Katedry, z Uniwersytetu Wrocławskiego przybyli: prof. dr hab. Bożena Koredczuk, prof. dr hab. Józef Koredczuk, dr hab. Maciej Marszał, prof. nadzw., prof. dr hab. Tomasz Kruszewski oraz dr hab. Piotr Marszałek, prof. nadzw. Z Uniwersytetu Śląskiego gościli: prof. dr hab. Józef Ciągwa, prof. dr hab.

Marian Mikołajczyk, a z UMK w Toruniu prof. dr hab. Zbigniew Naworski (z gratulacjami od nieobecnego prof. dr hab. Andrzeja Gacy). Ze środowiska rzeszowskiego dziekan WPiA UR dr hab. Elżbieta Feret, prof. nadzw., prof. dr hab. Andrzej Witkowski, prof. dr hab. Elżbieta Ura, prof. dr hab. Stanisław Pieprzny oraz dr hab. Artur Łuszczynski, prof. nadzw. Historyków prawa z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego reprezentowało znaczące grono w osobach m.in.: prof. dr hab. Mariana Żukowskiego, dr hab. Heleny Żukowskiej, prof. nadzw., dr hab. Marzeny Dyjakowskiej, prof. nadzw., dr hab. Magdaleny Pyter, prof. nadzw., dr hab. Waldemara Bednaruka, prof. nadzw. z współpracownikami. Podobnie liczna grupa młodszych przybyła z Uniwersytety Łódzkiego oraz Uniwersytetu Gdańskiego. W komplecie byli też pracownicy i doktoranci macierzystego Instytutu, na czele z seniorami profesorami Arturem Korobowiczem i Markiem Kuryłowiczem – nieobecny tylko z powody wyjazdu służbowego dyrektor Instytutu prof. dr hab. Leszek Leszczyński przesłał Jubilatowi stosowny list gratulacyjny.

Kolejną część uroczystości wypełniło wystąpienie Jubilata. Profesor Wojciech Witkowski w swoim przemówieniu podziękował wszystkim przybyłym gościom za udział w uroczystości i długie lata wzajemnej pracy akademickiej, a szczególnie autorom dedykowanych mu prac oraz współpracownikom z Katedry Historii Państwa i Prawa UMCS. Podzielił się osobistymi wspomnieniami z początków swojej kariery zawodowej. W pięknych, pełnych refleksji słowach opowiadał o swoim życiu, drodze naukowej i pasji badawczej, jak również o zainteresowaniach pozanaukowych, m.in. kolekcjonerskich czy z dziedziny sztuk pięknych, które w pracy uczonego, zdaniem Jubilata, stanowią winny niezbędny element równowagi życiowej, poczucia spełnienia i dojrzałości twórczej.

Po nagrodzonym gromkimi brawami wystąpieniu, Jubilat przyjął od zgromadzonych na uroczystości gości osobiste życzenia zdrowia oraz pomyślności w dalszej pracy naukowej. Symposium zakończyło przyjęcie bufetowe, które odbyło się w Sali Kominkowej Lubelskiego Towarzystwa Naukowego.

Obchody Jubileuszu Pana Profesora Wojciecha Witkowskiego przebiegły w niezwykle miłej atmosferze. Obecność tak wielu zacnych gości była dowodem, wyrażonego przez środowisko naukowe, wielkiego szacunku dla osoby Jubilata.

HUBERT MIELNIK (Lublin)

MARIOLA SZEWCZAK-DANIEL (Lublin)

